

Några hastigt nedtecknade rader i anledning av Ds 2010:22

Det intressanta med regeringens förslag är som alltid när det gäller samernas rättigheter mer vad som inte sägs än det som direkt uttalas.

Utgångspunkten är att kodicillen allt fortfarande gäller och att tidigare konvention upphört att gälla. Att det från norsk sida sedan införts lagstiftning som står i strid med konventionen borde rimligen ha lett till ett förfarande vid domstolen i Haag. För detta hade emellertid fordrats att regeringen visat civilkurage, ställt sig på de svenska samernas sida och värvat om dessas rätt. Från svensk sida har dock i stället gällt att minimera de samiska rättigheternas innehåll och detta kan sägas ha utmärkt redan konfiskationen av småviltsjakten för ett antal år sedan. För Sveriges del gäller det tydligen också att i internationella sammanhang söka hävda att de samiska rättigheterna ej har den dignitet som framgår av domen i skattefjällsmålet. I detta sammanhang får kanske noteras att denna dom kommit att vara ledstjärnan för alla jurister som sökt förstå de samiska rättsfrågorna. Detta till trots har den inte kommit att i nämnvärd grad beaktas av "den nakna makten". Detta visar sig nu på nytt genom innehållet i departementsstencilen. Det kan för övrigt hållas i minne att vad regeringen nu försöker sig på hade den inte lyckats med genom en ockupation av Norge. Det förfinade instrumentet blir då i stället en konvention.

Vad som tidigare hänt i konventionsfrågan under senare år framgår med önskvärd tydlighet av den lilla förnämliga skrift som Lars Norberg (Udtja-Lasse) författat och som getts titeln *Begrav mitt hjärta i Udtjajaure*. Den har säkert med förtret lästs inom jordbruksdepartementet. Norberg har dessutom skrivit en kortare kommentar till det nya konventionsförslaget. Det finns ingen anledning att avvika från hans bedömningar. Det bör dock tilläggas att konventionstiden kan uppfattas som tänkt att vara evärderlig eftersom det knappast kan tänkas att någon av staterna avser att säga upp den (jfr s 29). Med detta skulle frågan vara ur världen.

Tidigare övergrepp avseende de svenska samernas rättigheter i Norge har i stencilen rubricerats som "överenskommelser som har reglerat formerna för bedrivandet av renskötseln mellan länderna" (s 7; jfr "[m]era detaljerade regler" s 19 och "[ä]n mera detaljerade regler" s 20). Det som nu anses angeläget är vidare "att det för framtiden finns en modern och praktiskt användbar reglering av den gränsöverskridande renskötseln" (s 34) och den nya konventionen anges också erbjuda "en för dagens förhållanden lämplig reglering" (ib). Sådana tankegångar

är ständigt närvarande i samiska sammanhang. Däremot finns inte så långt något nämnt om att det är den genuina egendomsrätten som angrips. Att en viss medvetenhet om detta ändå finns framgår dock av att ”om någon anser sig ha sedvanerätt till renbete i det andra landet utöver de områden som är fastställda i områdesprotokollet kan denna väcka talan vid behörig domstol i detta land för att få sin sak prövad” (s 40). Med detta avses att den svenska regeringen med riksdagens medverkan skall kunna avhända svenska staten den skuld som kan hänföras till att konventionen godkänns och i stället överföra skulden på Norge.

Att norska staten och norska samer kan ha intressen att bevaka är en sak för sig. Nu är emellertid fråga om åtgärder som är tänkta att företas av den svenska riksdagen till förfång för svenska samer. Ett sådant förfarande – låt vara i huvudsak omfattande norskt område – kan näppeligen ses som annat än en konfiskatorisk åtgärd och detta i synnerhet som svenska samer enligt regeln om ”svälta räv” tydligen skall stå för sina rättegångskostnader. Det är svårt att frigöra sig från tanken att det knappast kan betraktas stå i överensstämmelse med regeringsformen och Europakonventionen att förfara på detta sätt. Det minsta som borde till är också att den frågan nöjaktigt prövas av utom annat folkrättsligt bevandrade. Det rimliga borde väl ändå vara att svenska samer skall kunna föra talan mot svenska staten vid svenska domstolar till följd av att svenska staten ackorderar med norska staten om samernas egendomsrätt? Och vore det då inte på sin plats att staten stod för fiolerna? Staten själv processar ju med lätthet genom att nyttja skattemedel.

Vad som nu lämnas därhän är förekommande norska intressen om det nu bortses från norska samers rätt att förfoga över områden i Sverige. Har dessa över huvud taget någon sedvanerätt till de mer kustnära områdena i Sverige?

Att det redan tidigare fanns olagliga konventioner utgör inget motiv för att fortsätta på den vägen.

Så bara en reflektion: Vad är det egentligen som ytterst skiljer sig mellan innehållet i departementspromemorian och de tankegångar som Sverigedemokraterna torgför?

Gävle, den 3 september 2010

Lars Höjertz